

Plan for trygt og godt barnehagemiljø

Forebygging handler om å bygge sterke felleskap ikke om å reparere enkelt barn

Berntsen&Roland 2020

HESTEHOVEN GÅRDSBARNEHAGE 2025

Innhold

Innledning....2

Felles forståelse av begreper....3

Trygt og godt barnehagemiljø....3

Krenkelser....3

Mobbing....4

Nulltoleranse....4

Voksne som har ansvar....5

Hva gjør vi for å forebygge?....6

Årshjul for trygt og godt barnehagemiljø....7

Språkets betydning for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø....10

Vennskap og lekens betydning for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø....10

Barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste....11

Samarbeid mellom barnehage og hjem....12

Foreldrenes rett til å klage på barnehagemiljø....12

Samarbeid med andre instanser....13

Avdekking/aktivitetsplikten....13

Hva gjør vi når barnet ikke har det trygt og godt i barnehagen?....15

Tiltak ved avdekning om utrygt barnehagemiljø....16

Aktivitetsplan §42....17

Vedlegg nr.1 - Aktivitetsplan (skjema) 18

Vedlegg nr.2 - Notat vedrørende bekymring om utrygt barnehagemiljø 20

Vedlegg nr.3 - De voksnes relasjoner til barn, sjekkliste 21

Vedlegg.nr 4 - Vurdering av barnehagemiljø 22

Vedlegg.nr 5 - Samtale- og observasjonsverktøy – Vennskapsbussen 23

Vedlegg nr.6 - Kartlegging av relasjoner barn – voksen 24

Innlending

I Hestehoven Gårdsbarnehage arbeider vi målrettet for å skape et trygt og godt miljø for alle barn. Et inkluderende og utviklende fellesskap er grunnlaget for trivsel, læring og utvikling. Vårt arbeid bygges på:

Barnehageloven § 1 Formål

«Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap.»

Barnehageloven Kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø § 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser. Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2017) påpeker at i barnehagen skal barna få oppleve seg selv som verdifulle, få venner og bidra til et sosialt fellesskap.

Ifølge ***FNs Barnekonvensjon*** har barn og unge rett til utvikling, medvirkning, ikke-diskriminering, omsorg, beskyttelse og selvrealisering. Alle barn og unge har rett til et oppvekst- og læringsmiljø uten mobbing. Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov ***(Utdanningsdirektoratet, 2017).***

Vi legger vekt på å:

- Fremme helse, trivsel, lek og læring
- Forebygge uheldige samspillsmønstre
- Skape inkluderende barnefellesskap
- Styrke barnas sosiale kompetanse og selvfølelse
- Støtte barns rett til medvirkning og respekt, i tråd med FNs barnekonvensjon

Hvorfor fokus på forebygging?

Forskning viser at et trygt psykososialt miljø ikke bare forhindrer mobbing, men også fremmer barns utvikling av empati, selvregulering, samarbeidsevner og språklig kompetanse. Arbeidet for et godt miljø handler ikke bare om å gripe inn ved mobbing, men å bygge robuste fellesskap hvor alle barn opplever å høre til. Bufdir (2022) påpeker at systematisk forebyggende arbeid er den viktigste faktoren for å redusere mobbing i barnehager og skoler.

Felles forståelse av begreper:

Et trygt og godt barnehagemiljø:

Et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø forstås som det psykologiske og sosiale miljøet i barnehagen og hvordan barn og de ansatte opplever dette. Det påvirkes av relasjoner og kultur og preger barnas trivsel, glede i lek, læring og deres opplevelse av vennskap og tilhørighet.

Rammeplan for barnehagen (2017,s.9)

«Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet!» (2017,s.9)

«Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen» (2017, s.11)

Krenkelser:

Krenkelser er «et samlebegrep for negative ord eller handlinger som oppleves som krenkende for barn eller unges verdighet og integritet, eller gjør at de føler seg ekskludert fra fellesskapet» *(Utdanningsdirektoratet, 2017)*.

Krenkelser kan omfatte direkte handlinger som verbale uttrykk og fysisk vold som slag og spark, og indirekte handlinger som utestenging, ignorering og ekskluderende kroppsspråk. Krenkelser er handlinger som gjør at barn og unge opplever utrygghet eller ubehag. Hva som oppleves som krenkende ord og handlinger er forskjellig fra person til person, og er ofte avhengig av situasjonen det forekommer i. Det er barnets subjektive opplevelse som er avgjørende for om det er krenkelser og gjør at barnehagen har plikt til å reagere.

“Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser *(Barnehageloven § 41, 2021)*.

De som krenker andre må også ivaretas, det å krenke andre er ofte et signal på at man ikke har det bra. Det er viktig at de ansatte i barnehagen lærer barna hvilke strategier som er hensiktsmessige, bygger relasjoner og utvikler sosial kompetanse. Barnehagen, sammen med de foresatte, har ansvar for å gi barna gode betingelser for å utvikle toleranse og en inkluderende holdning. Små barn kan kommunisere misnøye ved å bite eller slå før de har ferdig utviklet språk, men med veiledning og støtte av voksne, lærer de at det ikke er noen god samhandlingsstrategi.

Mobbing:

Det finnes mange forklaringer på hva mobbing er. Hvordan vi forstår mobbing påvirker hvordan vi kan forebygge det. Små barn lærer sosiale regler gjennom samspill med andre. Noen ganger kan barn ufrivillig bli en del av mobbing, uten at det er så lett å se. Det hjelper lite å legge skylden på enkeltbarn – vi må heller se på hele gruppen og fellesskapet.

Sosial kompetanse – det å kunne være sammen med andre på en god måte – er viktig for å hindre mobbing. Alle barn har et grunnleggende behov for å føle at de hører til. Når barn opplever å stå utenfor, kan mobbing oppstå.

“Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer barn i å oppleve tilhørighet, bli anerkjent som viktig i fellesskapet og få medvirke.” *(Lund, Kovac & Helgeland, 2017)*

Noen legger til at:

«handlingene må ha en viss hyppighet og foregå over tid»

Mobbing er komplisert. Det handler både om enkeltpersoner og om hvordan grupper fungerer sammen. Alle mennesker trenger å bli sett, anerkjent og føle at de er en del av fellesskapet. Hvis noen blir krenket over tid, kan det skade den psykiske helsen deres.

Nulltoleranse:

«Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.» *(Rammeplan, 2017 s. 11)*. Barnehagene skal ha nulltoleranse mot krenkelser, jfr. *barnehageloven § 41*.

Gjennom en barnehagehverdag vil det dukke opp mange små og store situasjoner der barn blir uenige, at noen ikke får være med i leken eller blir lei seg fordi de blir fratatt

leker eller avvist av jevnaldrende. Slike situasjoner omfattes ikke av nulltoleranse dersom det er tilfeldig hvilke barn som blir avvist. Det må handles om at det samme barnet blir utestengt gjentatte ganger. Nulltoleranse betyr i praksis at personalet ikke kan bagatellisere krenkelser og uttalelser som f.eks: «dette må de orde opp i selv», «det er da ikke noe å gråte for», «dette må de tåle» skal ikke forekomme.

Hvis begrepet nulltoleranse tolkes svært bokstavelig kan det føre til uheldig praksis der ansatte vil gripe inn for tidlig inn i konflikter. Nulltoleranse handler først og fremst om at personalet alltid skal bry seg dersom de observerer at noen barn blir utsatt for krenkelse.

Voksnes ansvar

Det er de voksne som har ansvaret for relasjonene i barnehagen. De er ansvarlige for at alle barn opplever at de er viktige, at de blir sett og hørt, og at de får være med i lek. Vi vet at gode relasjoner tidlig i livet har livslang effekt. Tilstedeværende, tilgjengelige og aktive voksne skal sørge for at barn kjenner seg sett, er trygge og inkludert i fellesskapet. En bestemt måte å utøve voksenrollen på viser seg bedre enn alle andre i utviklingen hos barn og unge. Varme og forståelse kombinert med tydelige krav og forventninger kalles på fag- språket den autoritative voksenrollen. Det er den voksenrollen som skaper best påvirkning i utviklingen hos barn og unge. Den autoritative voksenrollen er forbundet med en rekke sentrale positive faktorer i den sosiale og emosjonelle utviklingen av barnet, som for eksempel det å forebygge negative handlinger, utvikling av selvregulering, sosial trygghet, selvstendighet og motivasjon. *(Roland, s. 11).* Et kjennetegn på autoritative voksne er at de bygger gode, varme relasjoner som de hele tiden pleier og holder ved like samtidig som de stiller krav.

Rammeplanen fastslår at barnehagen skal:

- Støtte barn i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner.
- Forebygge og stoppe diskriminering, mobbing og krenkelser og hindre uheldige samspillsmønstre.

«Det er alltid voksnes ansvar å ta mobbing på alvor, gi støtte og veiledning slik at barn opplever tilhørighet og får være en del av leken og fellesskapet.» (Lund, 2015)

Atferd er et språk som må leses av voksne. Når barn kjenner seg utrygge, ensomme eller redde, kan dette få ulike typer atferds uttrykk. Dette viser seg tydelig når barn blir utsatt for mobbing eller selv mobber. Noen barn blir stille og trekker seg tilbake fra de sosiale situasjonene, mens andre lager mye uro rundt seg *(Lund, I. 2014)*.

Alle ansatte er ansvarlige for å:

• Bygge relasjoner preget av respekt og tillit

• Være tydelige og tilstedeværende

• Legge til rette for inkluderende lek og aktiviteter både inne og ute

• Stoppe krenkelser umiddelbart

• Støtte barn i å sette egne og respektere andres grenser

• Være bevisst egen rolle som voksen forbilde

Hva gjør vi for å forebygge?

Den omsorgsfulle og tydelige voksne er modell for barns møte med andre. Når barn ikke får til lek og samspill med andre barn, trenger de hjelp av voksne. Vi har et stort fokus på det psykososiale miljøet gjennom hele året. Lund snakker om en anerkjennende holdning som forebyggende arbeid mot mobbing. Der voksne ser og handler i forhold til barn som blir utsatt for mobbing, vil barnet kjenne seg anerkjent av den voksne. Gjennom en anerkjennende væremåte glatter vi ikke over, bagatelliserer vi ikke, latterliggjør vi ikke og ignorerer ikke – men tar barnets opplevelse på alvor (2014, s. 20).

For å fremme et trygt og godt barnehagemiljø må de ansatte kontinuerlig observere og vurdere:

• barnas språk og sosial kompetanse

• barnas selvstendighet og mestring

• motorisk utvikling

• barnas robusthet, for eksempel hvordan de håndterer motgang og konflikter

• barnas lekekompetanse

• hierarkiet i barnegruppen

• barnas trivsel og trygghet

• tilknytning, relasjoner og samspill mellom barn-barn, barn-voksen, og barn-foresatte

• det fysiske leke- og læringsmiljøet både inne og ute

Barnehagens årshjul for trygt og godt barnehagemiljø

Barnehagen har utarbeidet et årshjul som skal sikre et systematisk arbeid for trygt og godt barnehagemiljø.

HESTEHOVEN BARNEHAGE

Tidspunkt	**Oppgave**	**Ansvar**
Ved ansettelse	**Opplæring av nyansatte og vikarer** • Gjennomgang av «Hefte for nye ansatte og vikarer» • Informasjon om Plan for trygt og godt barnehagemiljø • Gjennomgang av rutiner for å melde fra, gripe inn og følge opp	Styrer
August	**Felles gjennomgang av planen Personalet drøfter og dokumenterer felles forståelse av:** • krenkelser og utestenging/ekskludering • mobbing og nulltoleranse • inkludering og særskilt sårbare barn • når og hvordan vi griper inn • skjerpet aktivitetsplikt (§ 43) når en ansatt krenker et barn	Styrer
August/ September	**Trygg og god start på barnehageåret** • Fokus på arbeidsmiljø og relasjoner • Trygg tilvenning og gode overganger • Oppstartsamtaler med nye foreldre innen to uker etter oppstart	Styrer, verneombud Alle ansatte Pedagogisk ledere
August/Januar/ April	**Lek- og inkluderingsmiljø.** Barnehagen arbeider kontinuerlig med å skape inkluderende lekemiljøer inne og ute. Miljøene observeres, evalueres og justeres ved behov.	Teamledere og øvrige ansatte
September	**Foreldresamarbeid – foreldremøte** Fokus på trygt og godt barnehagemiljø. Tema kan være: • aktivitetsplikten • foreldrenes betydning som rollemodeller • hvordan foreldre kan bidra til inkludering	Styrer/Teamledere

	• hvordan vi snakker om hverandre, barna og barnehagen • bursdager og inkludering • case, film eller påstandsspill	
September	**Høstfest** En møteplass hvor barn, foreldre og ansatte kan bli bedre kjent	Ansvarlige ansatte (vi bytter hvert år) Styrer
September-oktober-november	**Vurdering av barnehagemiljøet** • «Vurdering av barnehagemiljø» • «De voksnes relasjoner til barna» • «Kartlegging av relasjoner barn–voksen» Resultatene gjennomgås og eventuelle tiltak planlegges.	Teamledere og øvrige ansatte Vedlegg nr.4 Vedlegg nr.3 Vedlegg nr. 6
Oktober/ November	**Foreldresamtaler** Utveksling av informasjon om barnets trivsel, utvikling, relasjoner og barnehagehverdag.	Pedagogiske ledere
Desember	**Foreldresamarbeid** «Lysfest» Felles sosial møteplass for barn, foreldre og ansatte.	Ansvarlige ansatte (vi bytter hvert år)
Januar	**Foreldreundersøkelsen i regi av Udir** Resultatene gjennomgås og brukes i videre utvikling av barnehagens tilbud og arbeid med barnehagemiljøet.	Styrer
Januar/Februar	**Oppfølging av barnehagemiljøet** Eventuelle tiltak etter høstens kartlegging følges opp og evalueres.	Styrer/teamledere
Februar	**Foreldremøte for skolestartere** • Overgang barnehage–skole • Viktige datoer og praktisk informasjon • Innhold og aktiviteter frem mot skolestart • Hvordan barnehagen arbeider med selvstendighet, relasjoner og sosial kompetanse	Styrer/Ped. leder for de eldste
Mars	**Foreldresamarbeid** - **Barnehagedagen**	Ansvarlige ansatte (vi bytter hvert år)

Mars/April	**Nye foreldre** Nye foresatte ønskes velkommen og får informasjon om barnehagens arbeid med trygt og godt barnehagemiljø og planen sendes ut før oppstart.	Styrer
Mars/April	**Ny vurdering av barnehagemiljøet** • «Vurdering av barnehagemiljø» • «De voksnes relasjoner til barna» • «Kartlegging av relasjoner barn–voksen» • Informasjon fra foreldresamtaler og andre observasjoner tas med i vurderingen Eventuelle tiltak planlegges og følges opp	Teamlederne og øvrige ansatte Vedlegg nr.4 Vedlegg nr.3 Vedlegg nr. 6
Mars eller April	**Informasjon om skolemiljø** Skolen inviterer foreldre til skolestarterne til foreldremøte om skolemiljø og skolestart.	Skole
April	**Foreldresamarbeid** • Foreldresamtaler • Foreldremøte • Utveksling av informasjon om barnas trivsel og utvikling	Pedagogisk ledere Styrer/pedgogene
April/Mai/Juni	**Trygg overgang Bryggerhuset → Stalloftet** • Forberedelse av barna • Besøk og bli-kjent-aktiviteter • Informasjonsutveksling mellom ansatte • God informasjon til foreldre	Alle ansatte
Juni	**Foreldremøte for nye foreldre og foreldre til barn som flytter til Stalloftet** Informasjon om oppstart, overgang og praktiske forhold.	Styrer Pedagogiske lederne
Juni	**Årlig evaluering** Barnehagen evaluerer arbeidet med trygt og godt barnehagemiljø gjennom året. Hva har fungert? Hva må justeres? Hva tar vi med oss videre?	Styrer/teamledere/ øvrige ansatte
Løpende gjennom året	**Forebyggende arbeid** • Observere barnas trivsel og relasjoner • Arbeide aktivt med inkludering og lek • Følge opp barn som trenger ekstra støtte • Gripe inn ved krenkelser • Dokumentere og følge opp tiltak ved behov • Ta opp aktuelle situasjoner i personalet	Styrer/pedagogisk leder

Språkets betydning for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø

Ifølge rammeplanen skal alle barn få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og en helhetlig språkutvikling *(Rammeplan, s. 47)*

Barn med god språkkompetanse har gode forutsetninger for samspill med andre, deltagelse i lek, vennskap og læring. Å forstå det som blir sagt, og å kunne gi uttrykk for egne tanker, følelser og meninger er viktig for å skjønne hva som skjer, samhandle med andre og ha med innflytelse. Hele barnehagehverdagen er og skal være en arena for å bruke språket i samspill med barna.

Personalet i barnehagene:

• er gode språklige modeller som bruker språket aktivt i hverdagen

• stiller åpne spørsmål

• bruker barnemåltrettet tale

• har kompetanse i å tilrettelegge for et rikt og variert språkmiljø

• tilrettelegger for et språkstimulerende læringsmiljø

Vennskap og lekens betydning for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø

Leken er en arena for barnas utvikling, læring, sosial kompetanse og språk. Gode sosiale ferdigheter og språk er nøkkelen til gode samhandlinger. Leken gir barna erfaringer med demokratiske prosesser i samhandling med andre som å lytte, ta initiativ, samarbeide, hjelpe til og vente på tur. En god balanse mellom barneinitiert og voksenstimulert aktiviteter, skaper rom for vennskap. Leken skal ha en sentral plass i livet i barnehagen. Forskning viser at barn som ikke har venner lettere havner i risikosonen for å krenke andre og bli utsatt for krenkelser selv. Å passe inn i fellesskapet er en viktig drivkraft for det vi gjør, og det antas å være en sammenheng mellom barns ønske om å opprettholde og forsterke vennskapsrelasjoner, og mekanismer som systematisk stenger andre ute.

Rammeplan for barnehagen fremhever sosial kompetanse som en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og at det utvikles gjennom lek og sosialt samspill.

“I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som

de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov." *(Rammeplan, 2017 s.22)*

Barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste

I arbeidet for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø uten mobbing og andre krenkelser, er anerkjennelse og respekt av barns opplevelse og rett til medvirkning et grunnleggende prinsipp.

I barnehagelovens § 3 står det at barn har rett til å gi uttrykk for sitt syn og de skal få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering. I alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen, skal hva som er best for barnet være et grunnleggende hensyn. De ansattes vurdering av hva som er barnets beste, vil ikke alltid samsvare med hva barnet selv eller foreldrene ønsker. Barnehagen skal gjøre en selvstendig vurdering basert på faglig kompetanse av hva som er til det beste for det enkelte barn. Barnets synspunkter, barnets ferdigheter, egenskaper, familie, nære relasjoner, sikkerhet, omsorg, og barnets fysiske og psykiske helse – vil være momenter som legges til grunn når en vurderer barnets beste ut fra en konkret situasjon. For å forstå en situasjon best mulig ut ifra barnas perspektiv, er det hensiktsmessig å ha barnesamtaler i liten gruppe eller en til en, der det er mulig. Gode møter hvor barna opplever å bli sett, forstått og verdsatt er viktig for barnets opplevelse av seg selv og er med på å forme dem som menneske.

«Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen. Barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. Barnas synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta» *(Rammeplan, 2017 s. 27)*

Samarbeid mellom barnehage og hjem

Foreldresamarbeidet skal skje på individnivå, med foreldrene til hvert enkelt barn og på gruppenivå gjennom samarbeidsutvalg og foreldreråd. Barnehagen ønsker et nært samarbeid og god dialog med foreldre, preget av åpenhet og likeverd. Barnehagen og barnets hjem har et felles ansvar for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø. Det må være en lav terskel for å melde fra til barnehagen dersom foreldre opplever endret atferd eller mistrivsel hos barnet.

Dette kan foreldre forvente fra Hestehoven Gårdsbarnehage:

- Foreldre får informasjon om hvordan barnehagen arbeider for å forebygge mobbing.
- Mobbing og vennskap blir tatt opp i foreldresamtalene og foreldremøtene
- Foreldre blir møtt og tatt på alvor dersom foreldre melder fra om bekymring.

- Barnehagen tar kontakt dersom atferden til barnet vekker bekymring.
- Barnehagen setter i gang aktivitetsplan om mobbing/utestenging skjer, og at det blir skrevet referat fra møtene.
- Taushetsplikten overholdes.

Dette forventer barnehagen fra foreldrene:

- Foreldre kontakter pedagogisk leder eller styrer og ber om en samtale for å snakke om deres uro. Det samme gjelder om foreldre er urolige for at deres barn har en atferd som kan påvirke samspillet med andre barn negativt.
- Foreldre melder fra om man opplever at andres barn blir mobbet/krenket.
- Foreldre er varsomme med hva som blir sagt mens barna hører på, foreldre er viktige rollemodeller.
- Foreldre snakker positivt hjemme om barnehagen, de ansatte, de andre barna i barnehagen og deres foreldre.

Foreldres rett til å klage på barnehage miljøet

Dersom foreldre er misfornøyde med barnehagens oppfølging av barnets barnehagemiljø, kan foreldrene henvende seg til barnehageeier eller barnehagemyndighet. Barnehageeier er ansvarlig for at barnehagene oppfyller pliktene de er pålagt barnehagelovens §§ 41, 42 og 43. Barnehagemyndigheten skal påse at alle barnehagene i kommunen drives i samsvar med gjeldende regelverk. Loven pålegger barnehagemyndigheten å føre tilsyn med alle barnehagene både kommunale og private, og kan pålegge barnehagene å rette uforsvarlige eller ulovlige forhold.

Samarbeid med andre instanser

For å fremme et trygt og godt barnehagemiljø og forebygge og håndtere mobbing og andre krenkelser, kan det være hensiktsmessig med et nært samarbeid med andre instanser i kommunen. Bekymring rundt enkeltbarns utvikling og trivsel kan tas opp i møtearenaer med PPT, helsestasjon og barnevern, FUB (Foreldreutvalget for barnehage)

Avdekking:

Håndteringen av mobbing og andre krenkelser handler om hvordan barnehagen skal fange opp, stoppe og følge opp slike saker. Nulltoleransen og aktivitetsplikten er plikter med flere delplikter: • Plikt til å følge med • Plikt til å gripe inn • Plikt til å melde fra • Plikt til å undersøke • Plikt til å sette inn tiltak og lage aktivitetsplan • Plikt til å evaluere

Ansatte må være til stede og involvere seg i leken for å avdekke mindre og mer alvorlige utfordringer i barnehagemiljøet

Mulige kjennetegn ved barn som opplever mobbing eller andre krenkelser:

• klager over å ha vondt i mage eller hode

• sover dårlig

• ser triste ut og viser liten glede

• gir uttrykk for å føle seg utestengt og alene

• spiser dårlig

• utvikler et negativt selvbilde – mister troen på seg selv

• mister gleden over aktiviteter som de likte før

• har dårlig konsentrasjon

• utvikler en tendens til å isolere seg, unngår nye mennesker eller nye aktiviteter

• får problemer med å danne og beholde relasjoner

• ønsker å være der de voksne er heller enn å være sammen med andre barn

Mulige kjennetegn ved barn som utfører mobbing eller andre krenkelser

• ønsker sosial gevinst og status - hevder seg selv

• taktiske og sosialt smarte - gjør ting i smug der voksne ikke er og kan bruke utestengelse som straff

• høy status, tilsynelatende populære

• gode relasjoner til voksne

• lavt selvbilde

• tillegger mobbeoffer skyld

• forsvarer handlinger med rettferdiggjøring, legitimering og bagatellisering

• kan være utagerende

Alle ansatte i barnehagen har en aktivitetsplikt:

Barnehageloven Kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø

§ 42 *Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)*

- Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.
- Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
- Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.
  Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.
- Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.
- Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak.

§ *43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn.*
Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte

Hva gjør vi når barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø?

I arbeidet mot mobbing vil vi se på følgende tre trinn:

1. ***Kunnskap om eller mistanke om krenkende handlinger i barnehagen***

   Den ansatte i barnehagen vet eller mistenker at ett eller flere barn i barnehagen blir utsatt for krenkende handlinger. På bakgrunn av at den ansatte har kunnskap om barns utvikling og behov, og etterspør mer kunnskap der det trengs, vil den voksne alltid være observant i forhold til barns atferdsendringer og det sosiale samspillet mellom barn.

2. ***Aktivitetsplikt***

   Handling er avgjørende. Barn skal beskyttes og barnehagen skal være et trygt sted der ingen barn skal oppleve krenkelse uten tiltak gjennom handling. I handling knyttet opp mot krenkende atferd kan disse punktene brukes som en guide:

   - Hendelsen undersøkes
   - Hendelsen varsles til barnehagestyrer
   - Den/de voksne griper inn der det er mulig
   - Styrer samarbeider med ansatte om løsninger og prosess
   - Foreldre informeres raskt

3. ***Tiltak iverksettes og evalueres underveis og i etterkant***

   Det er helt sentralt at tiltakene alltid er under et evaluerende blikk fra flere. Her er både barnets og foreldrenes stemme viktig å ta med. En må ikke se på mobbing som isolert mellom to personer, og en kan heller ikke tenke tiltak ut fra en slik tilnærming. En må inkludere hele eller flere sosiale systemer for å gi endring. Vurdering av de voksnes atferd og holdninger må også inngå i en analyse av miljøet. Analyser:

   - De voksnes relasjoner til barna (se vedlegg nr. 3)
   - Vurdering av barnehagemiljø (se vedlegg nr. 4)
   - Kartlegging av relasjoner barn – voksen (se vedlegg nr.6)

Tiltak ved avdekking om utrygt barnehagemiljø

	Oppgaver	Ansvar	Forslag til dokumentasjon Se vedlegg
1	Mistrivsel eller krenkende atferd er observert eller informert om av ansatte eller foresatte. Oppfølging av saken ifølge §42 barnehageloven	Den som har mottatt informasjon om eller observert handlingen	Vedlegg nr.2 - notat
2	Det settes i gang umiddelbart observasjon og saken drøftes på avdelingsmøte og deretter med styrer	Pedagogisk ledere	Observasjons logg, referat fra avdelingsmøte
3	Det gjennomføres pedagogisk analyse hvor alle ansatte fra den avdelingen som saken gjelder blir involvert. Barnet følges tett opp.	Pedagogisk leder	Referat fra møte
4	Samtaler med barnet som opplever seg krenket, for å skaffe informasjon og gi støtte (hvis barnet har verbal språk)	Pedagogisk ledere	Notat
5	Samtale med barnet/barna som krenker Er det flere, snakkes det med en om gangen. Hensikten med samtalen er å gi beskjed om at slik atferd er uakseptabelt og må stoppe umiddelbart. Avtaler om oppfølging	Pedagogisk ledere	Notat
6	Det utarbeides tiltaksplan på bakgrunn av undersøkelsene og observasjonene som presenteres for foresatte. Det vurderes om det er behov å sette i gang aktivitetsplan.	Styrer/pedagogisk leder	Tiltaksplan,referat
7	Vurderingsmøte for personalet etter ca. 2 uker. Tett oppfølging inntil barnet har det trygt og godt igjen	Pedagogisk leder	Referat fra avdelingsmøte
8	Ny informasjon/samtale med foresatte om dagens ståsted i saken	Pedagogisk leder	Referat
9	Saken avsluttes eller det settes i gang aktivitetsplan ifølge §42 barnehageloven hvor styrer blir involvert i alle delene av plane. Vedlegg nr.1	Pedagogisk leder/styrer	Notat, Vedlegg nr.1

Aktivitetsplan § 42

De ansatte er pålagt å utarbeide en aktivitetsplan når det blir vurdert i samarbeid med foreldre behov for den. Hvis hendelsen er en enkelthendelse og det etter observasjon og samtaler viser at barnet har et trygt og godt miljø, avsluttes saken uten å opprette en aktivitetsplan. En skriftliggjort aktivitetsplan gjør oppfølgingen mer oversiktlig og forpliktende. Barnehagen må fortsette å sette inn tiltak og dokumentere underveis, helt til de ser at barnet har det trygt og godt igjen. Da har barnehagen oppfylt aktivitetsplikten.

En aktivitetsplan skal ifølge barnehageloven inneholde:

a) hvilke problemer tiltakene skal løse - Mål

b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt - Metode

c) når tiltakene skal gjennomføres – Tidspunkt

d) hvem som skal gjennomføre tiltakene - Ansvarlig

e) når tiltakene skal evalueres – Tidspunkt (avslutte saken om målene er nådd eller justere tiltakene) E

En aktivitetsplan skaper involvering av de foresatte og i enkelte tilfeller også andre hjelpeinstanser. Det kan vurderes å involvere mobbeombudet hvis saken ikke blir løst.

Vedlegg nr. 1

Aktivitetsplan ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen

(Aktivitetsplikt barnehageloven Kap 8, § 41-43)

Barnets navn: _____
Født:_____

Barnehagen: _____
Dato: _____

Hva skal denne planen løse?

[Barnets navn] har rett til et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek og læring. *[Barnehagens navn]* har [*dato*] fått vite av *[hvem]/har funnet ut ved hjelp av [hvordan] at [barnets navn]* ikke har det trygt og godt i barnehagen, fordi *[skriv hva som er utfordringen basert på barnets eller melders oppfatning].*

Hva opplever barnet?

[Har barnet uttalt noe om saken? Hvis barnet kan uttrykke seg om hva som er utfordringen og hva han/hun tror vil hjelpe av tiltak, så skrives dette ned her]

Hovedmål med aktivitetsplanen:

[Hva ønsker vi å oppnå for barnet]

Aktivitetsplikt:

Hva skal gjøres/hva er gjort?	Hvordan	Ansvar	Dato
Følge med	*f.eks: observasjoner, samarbeid med foreldre, samtaler med barn:*		
Varsle	*[ansattes navn]* har varslet daglig leder: *[daglig leders navn]* har varslet barnehageeier *[navn]:*		
Undersøke	*Beskriv hvordan dere undersøker saken (f.eks ved* observasjoner, ståstedsanalyse, SWOT, barnesamtaler, kartlegging, foreldresamtaler etc)		
Beskrivelse av problem	*Beskriv hva som er fremkommet under undersøkelsen:*		
Delmål	*Beskriv ulike delmål for å nå frem til hovedmålet:* • •		
Evaluering	*Hvordan skal målene og tiltakene evalueres?*		

Hvilke tiltak har barnehagen planlagt og når skal tiltakene gjennomføres?

[Dere skal sette inn tiltak dere mener er egnede og tilstrekkelige for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø, og etter å ha hørt med barnet hva han/hun mener og ønsker (der dette er mulig ut fra alder).

Tiltakene skal være faglig forankret og hensynet til barnets beste skal være grunnleggende. Mange saker fordrer tiltak på både individ-, gruppe- og barnehagenivå.

Vurder også tiltak som kan bidra med å forebygge/hindre at barnet får negative sosiale, psykiske eller psykosomatiske ettervirkninger etter hendelsen(e).

Hvis dere ser at det er behov for å endre tiltakene, eller sette inn nye tiltak etter hvert, oppdaterer dere planen. Dere skal kontinuerlig passe på at det er egnede og tilstrekkelige tiltak som er satt inn.

Vi setter inn disse tiltakene:	Ansvarlig:*	Angi tiltakets varighet *[dato fra og til /«frem til barnet og foreldrene bekrefter å ha det trygt og godt»]:*	Dato for evaluering:
1)			
2)			
3)			

(Antall tiltak må tilpasses den enkelte saken.)

** [Det er alltid barnehagen/barnehageeier som er ansvarlig for at tiltak gjennomføres. Her skriver dere hvem i barnehagen/barnehageeier som er ansvarlige for at hvert enkelt tiltak gjennomføres. Hvis dere har avtalt med noen som ikke er ansatt i barnehagen om å gjennomføre tiltaket, skal dette også fremgå. Dere skal ikke legge ansvaret på barnet eller foreldrene i aktivitetsplanen, da det er barnehagen som skal sørge for at barnet skal få det trygt og godt].*

Evaluering av tiltakene:

[Spesifiser hvilket tiltak som evalueres og dato for evaluering. Beskriv hvorvidt tiltaket skal videreføres eller avsluttes]

Sted: **Dato:**

Signatur:

Tiltak:

Eksempler på tiltak kan være:

• organisere barnegruppen på en annen måte

• endre lekegrupper, aktiviteter, fysiske læringsmiljø for å bryte handlingsmønster

• ansatte deltar i leken for å hjelpe barn inn i lek ved å ta utgangspunkt i barnets styrker, ferdigheter, kompetanse og interesse i barnegruppa

• lage mindre lekegrupper for å etablere vennskap og øve på hensiktsmessige samspillsmønster

• sette ord på handlinger og fremme gode holdninger

• veilede og involvere barna i konflikter

• sette ord på følelser og intensjoner

• vise i ord og handling at mangfold er en ressurs for fellesskapet

• vise forståelse for barnets følelser

• øve på å ta andres perspektiv

Øke bevissthet over egen (ansattes) rolle ved å:

• innføre en god og trygg tilbakemeldingskultur

• sette av tid til kritisk refleksjon over egen praksis, holdninger og syn på barn

• jobbe med egen lekkompetanse og relasjonskompetanse

• fremme god ledelse av barnegrupper

• ha en autoritativ voksenstil

Vedlegg 2

NOTAT VEDRØRENDE BEKYMRING OM UTRYGT BARNEHAGEMILJØ

Barnehagens navn:		
Barnets navn		Fødselsdato:
Avdeling / base		
Bekymring meldes til		

Bekymring meldes av	
Dato for melding	
Hva dreier bekymringen seg om? (stengt ute av leken, ikke bli akseptert, får negative kommentarer, blir dominert, undertrykket, truet, herset med, hånt, latterliggjort, manipulert eller annet)	
Hvordan ble bekymringen oppdaget?	
Annen faktainformasjon	

Vedlegg nr. 3

DE VOKSNES RELASJONER TIL BARNA, SJEKKLISTE

…….

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i personalgruppa

Spørsmål	Egen refleksjon
Er jeg anerkjennende og støttende i forhold til alle barnas initiativ?	
Er mitt samspill med barna preget av dialog med åpne spørsmål, eller er det mer beskjeder og kontroll mot enkelte av barna?	
Ser jeg alle barn, eller det noen som blir oversett?	

Er det noen barn jeg stadig gir positiv oppmerksomhet, mens andre i hovedsak får mer negativ oppmerksomhet?	
Er det lettere å tro på bestemte barns forklaringer i konflikter enn andres?	
Griper jeg inn og veileder i konflikter/utestengning, eller er det noen ganger jeg bare overser det?	
Har jeg større tålmodighet med enkelte barn enn andre?	
Er jeg bevisst forskjellen på humor og ironi?	

Vedlegg nr. 4

VURDERING AV BARNEHAGEMILJØ

Brukes som refleksjon i personalgruppa for den aktuelle avdelingen

Personale som har ansvaret for trivselen og utviklingen i en barnegruppe, skal drøfte om det er behov for ytterligere observasjoner

AVDELING:

Spørsmål	Felles refleksjon
Er det fysiske lekemiljøet tilrettelagt for inkluderende lek? På hvilken måte?	
Hører vi gode lekelyder - latter, glede, og voksne som støtter i leken?	
Ser vi at barna viser glede, interesse for hverandre?	
Er det barn i gruppa som er gode på å trekke andre i lek og aktiviteter?	
Hvordan er samspill mellom barna når de er flere sammen?	
Er det barn som ofte sitter alene, trekker seg unna?	
Er det noen barn i gruppa som havner ofte i konflikter eller viser frustrasjon?	

Ser vi tendenser til at noen barn tar mye plass? Hvordan støtter vi balanse i gruppa?	
Er vi voksne tydelig til stede i barnas lek/samspill? Er vi gode rollemodeller?	
Er det barn som opplever ekskludering/avvisning?	
Hvilke barn ser vi som kanskje trenger ekstra støtte for å delta i felleskapet?	
Hvordan reagerer vi på uheldig atferd?	
Er vi godt fordelt på avdelingen/ute for å kunne se alle barna gjennom dagen?	
Finnes det barn i gruppa som er sårbare (barn med språkforsinkelser, utfordrende atferd, minoritetsspråklige, barn med nedsattfunksjonen, eller utrygge barn)?	
Har vi god dialog med alle foreldrene på vår avdeling?	

Vedlegg nr.5

Samtale- og observasjonsverktøy – Vennskapsbussen

Hjelpemiddel: En buss og bilde av barna. Bussen skal ha 4 vinduer. Du ber barna velge 4 barn som skal være med på bussen, med bruk av bilder. På småbarn kan man observere hvem barna søker mot, dersom de ikke klarer å velge. Skriv navn til alle barna både loddrett og vannrett. Merk av vannrett de fire barna som ble valgt (se eksempel nedenfor)

Navn:													

Eksempel:

Namn	Kari	Anne	Per	Jan	Ole	Tina	Gerd	Marcus	Kine	Jacob	Pål	Trine	Jon	Synne	Johan	Tor		
Kari						X	X			X		X						
Anne						X			X	X					X			
Per				X	X			X								X		
Jan			X								X		X			X		
Ole			X			X		X						X				
Tina	X						X		X			X						
Gerd	X			X		X								X		X		
Marcus			X		X										X			
Kine	X		X			X						X						
Jacob	X		X					X			X							
Pål				X		X									X	X		
Trine			X					X						X		X		
Jon				X				X							X	X		
Synne						X		X	X			X						
Johan						X		X						X		X		
Tor			x		X				X						X			

Hentet fra Trygg i Fjell.

Vedlegg nr.6

Kartlegging av relasjoner barn – voksen

Relasjonen mellom voksne og barn er den viktigste faktor for barn læring og utvikling. Det er den voksne (profesjonelle part) sitt ansvar å sikre en god relasjon. Relasjonsskjema (utviklet av Kari Pape) er delt inn etter fargekoder. Alle voksne i barnehage/skole skal kartlegge sin egen relasjon/holdninger til det enkelte barnet. Er ikke relasjonen god («god» betyr her at man må ha «en utmerket kontakt med barnet»), er det den voksnes oppgave å endre relasjonen.

Gjennomføring:

• Skriv navn på alle barn ved din avdeling i oversiktsskjema.

• Ansatte som er på flere avdelinger, må gjennomføre med alle de er i en relasjon til.

• Det brukes fire fargekoder for avkryssing; rødt, svart, blått, grønn.

• Gjennomføres individuelt først. Hver ansatt krysser av for hvordan de opplever relasjonen til hvert enkelt barn. En skal ikke drøfte med andre før eget svar er satt. NB! Det er nødvendig å svare ærlig, for at en skal kunne gjøre noe med det som bør endres.

• Når alle ansatte har krysset av individuelt, drøftes resultatet i gruppen med ansatte på en avdeling, eller i et klassemøte.

• Kommer det frem at det er noen barn som mange av de ansatte opplever en svak/dårlig relasjon til, drøfter gruppen hva de kan gjøre for å snu dette.

• Kommer det frem at det er noen av de ansatte som har en svak/dårlig relasjon til ett eller flere barn, hjelper kollegaene vedkommende til å se barnets positive sider.

• Kartleggingen er kun er prosessdokument, og kartleggingen skal makuleres etter drøftingene er gjennomført.

Nr.	Navn på barn/ungdom				
1					
2					
3					

Fargekodens betydning:

RØDT: Dette er barn du har et veldig godt forhold til. Det er et barn du opplever det er lett å like, og et barn du umiddelbart forstår og blir glad i. Et barn som får «tråkke inn i sjelen din med støvler på.» Det er et barn som gjerne får privilegier.

SORT: Dette er barn du opplever en vanskelig relasjon til. Det er barn som lett kan få det til å «koke over» for deg, barn som gjør at du kan bli sintere enn situasjonen skulle tilsi. Det kan også være barn du kjenner en avmaktsfølelse overfor, du vet ikke helt hvordan du skal møte barnet. Det er barn du ikke opplever det spesielt lett å elske.

BLÅTT: Dette er barn du sjelden har kontakt med. Barnet tar lite kontakt med deg, og du tar sjelden kontakt med barnet.

GRØNT: Barn du opplever å ha utmerket kontakt med, men der kontakten likevel ikke er på rødt nivå.

Kommentarer til kartleggingen:

1. Barn som er røde for deg, og/eller flere andre voksne, er trolig i en trygg relasjon til deg. Dette kan være våre «blinde»-flekker; de vi ikke ser kan være innblanda i negative handlinger. Drøft: Hva konsekvenser har det for et barn at flere voksne ler dem få «tråkke inn i sjelen sin med støvlene på»? Kan dette få negative konsekvenser for barnet? Hva gjør disse holdningene med de andre barna sitt forhold til dette barnet? Hvilke konkrete tiltak kan vi sette i verk for å snu dette?

2. Barn som har sort farge fra en eller flere av de voksne er særs sårbare, de sliter trolig også med relasjoner til andre barn. Når den voksnes relasjon til barnet endres, vil det også påvirke relasjonen til de andre barn. Drøft: Hva gjør det med et barn at flere voksne har merket av med sort farge? Kan dette få negative konsekvenser for barnet? Kva gjør disse holdningene fra de voksne med de andre barna sitt forhold til dette barnet? Hvilke konkrete tiltak kan vi sette i verk for å snu dette?

3. Barn med blå farge fra en eller flere voksne er barn som sjelden eller aldri tar kontakt med deg, og som du sjelden eller aldri tak kontakt med.. Dette er barn vi skal være særs oppmerksomme på. Drøft: Hva gjør det med et barn som mangler kontakt med en eller flere voksne i barnehagen? Hvorfor tar de voksne så lite kontakt med dette barnet? Hva gjør disse holdningene med de andre barna sitt forhold til dette barnet? Hvilke konkrete tiltak kan vi sette i verk for å snu dette?

4. Barn med grønn farge til en eller flere voksne er i «trygg sone». De har gode relasjoner til voksne og trolig også til andre barn. *Det er viktig å se på om det er barn som får flere merker med samme farge. Evt. tiltak skal sette i verk og følges tett opp av primærkontakt. Pedagogisk leder har hovedansvar for å iverksette ny kartlegging v/ behov for å se om situasjonen endrer seg.